

Remissyttrande

Datum 2024-09-12

Diarienummer RS 2024-02755

Ert diarienummer Ku2024/00602

Kulturdepartementet

Ansvar och oberoende – public service i oroliga tider (SOU 2024:34)

Västra Götalandsregionen (VGR) har beretts möjlighet att inkomma med synpunkter på betänkandet Ansvar och oberoende – public service i oroliga tider (SOU 2024:34).

Behovet av oberoende, saklig och tillförlitlig information har ökat med det försvårade säkerhetsläget i Europa. VGR instämmer i det mesta i det välskrivna betänkandet, och framför allt i förslaget om att public service fortsatt ska ha ett brett, folkbildande uppdrag utan detaljstyrning, men vill sätta frågetecken kring förslaget till finansiering och framhålla vikten av att public service-företagen (SVT, SR och UR) tillförs tillräckligt med ekonomiska medel för att kunna utföra det breda uppdrag i samhällets tjänst som betänkandet föreslår. VGR:s invändningar rör även förslaget om att inte öka bevakningen i de områden som i dag är svagt bevakade samt förslaget om att kravet på jämställdhet och mångfald ska tas bort.

Västra Götalandsregionen vill särskilt framhålla följande:

Public service i oroliga tider (kap 3)

Försvarsberedningen konstaterar att hotbilden mot Sverige är bred och blir alltmer komplex. Hoten inkluderar bland annat otillbörlig informationspåverkan, desinformation, påverkansoperationer, cyberangrepp, illegal underrättelseinhämtning, terrorism och sabotage, hot mot kritisk infrastruktur och utnyttjande av ekonomiska beroenden. Spridningen av falska uppgifter, rykten, desinformation och våldsförhålligande propaganda bidrar till att öka motsättningarna i samhället och till att urholka förtroendet för samhällets centrala institutioner.

VGR instämmer i att de publicistiska medierna är centrala för samhällets krisberedskap, både som förmedlare och granskare av information och som trygghetsskapare och samlande funktion. Västra Götalandsregionens kulturnämnd har i åtta år stöttat Medier och demokrati, en nationell samverkansplattform för medieinnovation och samhällsforskning, med syfte att stärka lokaljournalistiken och skapa lokala arenor för demokrati och debatt. Här ingår även insatser för att stärka medie- och informationskunnigheten. VGR instämmer också i kommitténs slutsats att public service-företagen måste arbeta med att motverka desinformation och informationspåverkan samt vikten av att UR:s utbildningsuppdrag kan upprätthållas även vid höjd beredskap. För att kunna verka under kris och höjd beredskap, men även i ett förberedande bildande syfte, så är finansiering en viktig del liksom att ha förmåga att verka lokalt i hela landet. Med erfarenheter från

händelser i vår omvärld så behöver kommunikation och rapportering kunna ske i områden som bitvis kommer vara avskurna från omvärlden. För att möjliggöra något sådant behöver verksamheten och infrastrukturen vara etablerad redan i vardagen.

Public service-företagens betydelse för samhället och publiken (kap 4)

Betänkandet bygger på antagandet att public service är en fri, oberoende och granskande verksamhet. Allmänhetens förtroende för svenska medier och bedömning av deras samhällsvärde har länge hamnat högt vid internationella jämförelser. En studie från Reuters Institute for the Study of Journalism visar att Sverige har fjärde högst andel personer som anser att public service-mediernas nyheter har ett värde både för individen och för samhället i en jämförelse med arton andra länder, strax efter Finland, Danmark och Norge.

VGR vill understryka vikten av fria och oberoende publicistiska medier som förvaltar den här tilliten som i sin tur tar lång tid att bygga upp men sannolikt kort tid att riva ner. Den höga tilliten ger vårt samhälle en unik möjlighet att på allvar arbeta med medie- och informationskunnighet mot hela befolkningen. För att det ofta använda begreppet *källtillit* ska vara relevant krävs det att det finns publicistiska medier som lägger grunden för tilliten.

Hur public service innehållsuppdrag ska utformas (kap 8)

Kommittén framhåller vikten av att programverksamheten ska utövas ”opartiskt och sakligt och med beaktande av en vidsträckt yttrandefrihet och informationsfrihet”. Innehållsuppdraget ”bör vara brett formulerat” och fortsatt ställa krav på att erbjuda ”ett mångsidigt programutbud med hög kvalitet som omfattar allt från det breda anslaget till mer särpräglade programtyper”. Vidare understryker kommittén att ”public service-företagens uppdrag som rör det svenska språket är allt viktigare” och föreslår att de ”fortsatt ska erbjuda ett varierat utbud på det svenska språket och ha ett särskilt ansvar för språket och dess ställning i samhället”.

När det gäller folkbildningsuppdraget gör kommittén bedömningen att det är en central del av innehållsuppdraget och att public service-företagen ”genom sin särskilda ställning har en unik möjlighet att på olika sätt ge bildning till publiken”. Medie- och informationskunnighet, MIK, bedöms vara en naturlig och viktig del av uppdraget för att stärka MIK hos allmänheten, bland annat förmågan att stå emot desinformation och påverkanskampanjer.

Vidare bedömer kommittén att kvalitativ journalistisk nyhetsförmedling på nationell, regional och lokal nivå är en central del av det demokratiska systemet och bör värnas. Som en del av SR:s och SVT:s nyhetsverksamhet anser kommittén att ”bevakningen av svagt bevakade områden är av stor betydelse”. Kommittén föreslår att det fortsatt ska ställas krav på företagen att ha en journalistisk bevakning av dessa områden men att ”det inte längre ska ställas krav på företagen att stärka – i betydelsen öka – denna bevakning”. Kommittén framhåller vidare att ”public service är till för befolkningen i hela landet och att speglingsuppdraget fortsatt är av stor vikt”. För att undvika detaljreglering föreslår kommittén att ”villkoret om spegling ska ändras så att det framgår att programutbudet ska spegla förhållanden i hela landet och hela befolkningen. Av samma skäl och för att krav på

jämställdhet och mångfald ingår i den så kallade demokratibestämmelsen ska nuvarande villkor om jämställdhet och mångfald inte längre ställas upp”.

När det gäller utbudet på de nationella minoritetsspråken och teckenspråk föreslår kommittén att ”förstapubliceringar på vart och ett av de nationella minoritetsspråken och teckenspråk ska öka under tillståndsperioden och att företagens samlade utbud på finska, meänkieli, romani chib, samiska och teckenspråk varje år minst ska uppgå till den nivå som uppnås 2025. Public service-företagens samlade utbud på jiddisch föreslås öka under tillståndsperioden jämfört med 2025 års nivå.” I syfte att understryka vikten av kvalitet i utbudet föreslår kommittén att det ska ställas krav på att programutbudet ska ha relevans för de berörda grupperna.

VGR kan inte nog instämma i vikten av att uppdraget till public service fortsatt är brett och har fokus på ett varierat utbud till olika målgrupper som sammantaget kan komma hela befolkningen till del. Här ingår också att se till att det finns nyhetsredaktioner i hela Sverige. VGR konstaterar att antalet nyhetsredaktioner i hela landet har ökat under den senaste tioårsperioden, vilket tyder på att public service tagit sitt speglingsuppdrag på allvar. Vi hoppas att denna goda utveckling kan fortsätta under kommande sändningsperiod.

VGR instämmer också i att folkbildningsuppdraget bör vara centralt och att programutbudet som helhet ska präglas av folkbildningsambitioner. Likaså instämmer vi i förslaget om att public service-bolagens roll i arbetet med att öka befolkningens medie- och informationskunnighet för att öka motståndskraften mot desinformation och påverkanskampanjer ska vara fortsatt stark. Vi instämmer också i kommitténs slutsats att public service-företagens uppdrag som rör det svenska språket är allt viktigare. Svenskan är ett litet språk och public service-företagens ansvar för det svenska språket och uppdraget att tillhandahålla ett varierat utbud på svenska blir alltmer betydelsefullt i ett globaliserat medielandskap där det svenska språket utmanas av innehåll på de stora världsspråken. En färsk studie från Filmutredningen visar också att det finns en efterfrågan på svenskspråkigt innehåll som överstiger utbudet. VGR instämmer också i kommitténs förslag om att öka utbudet på de nationella minoritetsspråken samt kvalitetssäkra det i dialog med minoritetsgrupperna själva.

VGR instämmer dock inte i förslaget att inte öka bevakningen från svagt representerade områden. Om speglingsuppdraget med en gedigen journalistik i hela landet är fortsatt prioriterat, vilket det är enligt kommitténs förslag, så måste ambitionerna att ge resurser till lokalredaktionerna vara fortsatt höga. VGR ifrågasätter också förslaget om att slopa villkoren på att utbudet präglas av jämställdhet och mångfald. Synpunkter på att sådana krav inte är förenliga med armlängds avstånd anser vi inte stämmer: jämställdhet och mångfald är grundförutsättningar för att angå hela Sveriges befolkning, och bör därför finnas kvar.

Samverkan med och hänsyn till kvalitativa nyhetsmedier (kap 9)

I betänkandet föreslår kommittén att nyhetstjänster förmedlade via ljud och rörlig bild ska vara public service huvudsakliga uppdrag och att textpubliceringar som huvudregel bör ”utgå från och ha en tydlig koppling till ljudet eller den rörliga bilden, inte tvärtom. I nyhetsuppdraget ingår till exempel inte att tillhandahålla en

digital textbaserad nyhetstjänst som kompletteras med ljud eller bild. Att det huvudsakliga syftet med en nyhetstjänst bör vara att förmedla nyheter i form av ljud eller rörlig bild innebär dock inte att företagen inte får tillhandahålla text i sådana tjänster eller i sin nyhetsverksamhet generellt.”

VGR vill understryka vikten av att public service tillgängliggör pålitlig och oberoende information till alla medborgare, särskilt i en tid av desinformation och minskat förtroende för kommersiella medier. Om public service begränsas i sin möjlighet att erbjuda textbaserat innehåll, riskerar man att utestänga delar av befolkningen från informationen, vilket i sin tur undergräver både folkbildningen och det demokratiska värdet av public service. Det huvudsakliga syftet med en nyhetstjänst bör alltid vara att förmedla nyheter på ett effektivt sätt, oavsett vilken teknik eller kombination av medier som används.

Samverkan för att stärka en livskraftig produktionsmarknad i hela landet (kap 10)

SVT har, som en del av företagets kulturuppdrag, under åren bidragit till utvecklingen av svensk film- och dramaproduktion. Tidigare var man en part inom ramarna för filmavtalet, och sedan den helstatliga filmpolitiken ersatte avtalet 2017 bidrar SVT årligen fortsatt med cirka 100 miljoner kronor till svensk filmproduktion – genom finansiering och medfinansiering av dramaserier samt köp av visningsrätter för svensk långfilm, kort- och dokumentärfilm. Enligt nuvarande sändningstillstånd ska SVT också ”redovisa omfattningen av och formerna för företagets engagemang för utvecklingen av svensk filmproduktion samt återkommande redogöra för filmbranschen i vilken utsträckning företaget avser att satsa på svensk filmproduktion”. Det sistnämnda kravet tillkom inför den nuvarande tillståndsperioden i syfte att öka transparensen gentemot filmbranschen. Betänkandet uppmärksammar också samarbetet med Sveriges filmregioner som bidrar ”till SVT:s uppdrag om en livskraftig produktionsmarknad i hela landet”.

VGR instämmer i bedömningen att public service-företagen har en allt större betydelse för den svenska produktionsmarknaden och att SVT spelar en viktig roll för svensk film. Vi instämmer i förslaget om att det fortsatt ska ställas krav på public service-företagen att bidra till att stärka en livskraftig produktionsmarknad i hela landet samt att redovisa omfattningen av och formerna för företagets engagemang i svensk film. Vi instämmer även i förslaget om krav på att företagen, i dialog med externa produktionsbolag, säkerställer att inköp och beställning präglas av tydlighet, långsiktighet och framförhållning.

Hur utbudet ska sändas och tillhandahållas (kap 16)

I kapitlet föreslår kommittén att dagens krav på att ”innehållsuppdraget i huvudsak ska uppfyllas i marknätet” inte längre ska gälla: ”Det ska i stället ställas krav på public service-företagen att se till att hela befolkningen har möjlighet att ta del av ett mångsidigt programutbud.” Vidare föreslår man att ”public service-företagens egna plattformar ska vara prioriterade vid distribution på internet. Det ska också ställas krav på att all distribution på internet-plattformar som inte är public service-företagens egna ska föregås av en bedömning av tänkbara konsekvenser och risker. I bedömningen ska särskilt beaktas hur närvaron påverkar kommersiella aktörer på den svenska mediemarknaden.”

VGR instämmer i förslaget att public service, för att nå en så stor del av befolkningen som möjligt, behöver finnas på flera plattformar, även externa internetplattformar, inte minst för att nå yngre lyssnare och tittare.

VGR instämmer även i vikten av att publicering på externa plattformar föregås av noggrann analys, **men vill ändå understryka att** en överdriven försiktighet kan begränsa möjligheterna att nå ut till hela befolkningen. Public service-företagen måste ha möjlighet att anpassa sig efter där publiken befinner sig, vilket inkluderar att vara närvarande på sociala medier och andra digitala plattformar som är populära bland barn, unga och andra grupper som är svåra att nå.

Medelstildelning (kap 19)

Kommittén föreslår att medelstildelningen till respektive public service-företag för 2026 ska höjas med 3 procent utifrån 2025 års tilldelning. Medelstildelningen ska därefter höjas med 2 procent per år 2027–2030 och med 1 procent per år 2031–2033.

VGR instämmer inte i förslaget som vi befarar riskerar att leda till nedskärningar och försämringar i utbudet under kommande period. Men anledning av det försvårade säkerhetsläget i Europa står företagen för stora kostnadsökningar för att kunna garantera sändningar även i händelse av kris eller krig. De senaste åren har public service-företagen, enligt egen utsago, investerat hundratals miljoner för att garantera sändning i händelse av kris och skydda sig mot cyberattacker.

Precis som kommittén konstaterar i betänkandet (och även Förvarsutredningen tidigare framhållit) har public service-företagen en särställning i totalförsvaret genom sina breda och allsidiga uppdrag i allmänhetens tjänst, stabila finansiering, krav på tillgänglighet, oberoende, höga förtroende och stöd i befolkningen. För att klara av uppdraget att nå ut till hela befolkningen i ett nytt medielandskap, fungera som en samlande kraft i samhället, utveckla svenskspråkigt kulturellt och folkbildande innehåll, motverka desinformation genom verifiering och granskning av nyhetsuppgifter samt spela en roll i totalförsvaret krävs, menar vi, en högre ekonomisk ram. Vi föreslår därför en höjning på 3 procent 2025 och därefter 2,6 procent årligen 2026–2030 och 2,3 procent 2031–2033.

Regionstyrelsen
Västra Götalandsregionen

Helén Eliasson
Regionstyrelsens ordförande

Håkan Sandahl
Regiondirektör